

Salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini, clamat Jer. c. LI.

CONCIO IV.

PRÆSIDIA ADVERSUS FULMEN, ID EST, SENTENTIAM JUDICII EXTREMI.

I. Aquila. — II. Vitulus marinus. — III. Laurus, h. e. si erga miseros misericordes simus. — IV. Specus subterraneæ, h. e. timor judicii illius.

THEMA.

His autem fieri incipientibus, respicite, Luc. XXI.

Quando sæva et procellosa imminet tempestas, omnes, qui sub dio et simul cauti sunt, sibi providentes undique circumspeciant quo se recipere et ibi tutari velint, alius in vicinam domum, alius sub arborem, alius retro murum, alius alio fugit. Qui incauti sunt nimium præsidunt, incidunt in tempestatem, grandinem, imbrem, fulgura, tonitrua, fulmina, non exiguo damno. Ita factum legitur Exod. c. IX. ubi Moyses prædixit Pharaoni horribilem tempestatem, a Deo immittendam Ægypto, pluviam, grandinem, tonitrua in pœnam pertinaciæ ejus; adjecto tamen hoc paterno plane monito, ut universa quæ in agris haberent, servos et armenta congregarent sub tecta, ne grandine perirent: quidquid enim ea tactum esset, certe perituum. Quid ad hoc Ægyptii? Qui timuit verbum Domini, de servis Pharaonis, inquit sacer textus, fecit confugere servos suos et jumenta in domos: (et his nihil nocitum) qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos et jumenta in agris, ubi et perierunt. Vaticanatur nobis Dominus noster per duas jam Dominicas, præcedentem et hodiernam, terribilem tempestatem judicii extremi, fulgura et fulmina, grandines, et tonitrua: cujusmodi tempestas non fuerit ab initio sæculi usque ad id tempus; quæ certe eventura est et nobis omnibus imminet. Quid igitur hic agemus? Nonne etiam latebras et refugia circumspeciemus? Sane qui cautus est, et qui timet verbum Dei, id omnino faciet, ne suo maximo damno sero nimis sapiat, uti Ægyptii aliqui. Et certe ad hoc hortatur non ipse noster iudex et Dominus, dum partim tempestatem hanc nobis prænuntiat, partim fugæ etiam admonet, ut de prædiis et latebris circumspeciamus, cum ait: *His autem fieri incipientibus, respicite*, quasi diceret, circumspecite undique et quo et qua ratione effugere valeatis. Hoc ergo auditores hodie faciamus et præsidia quæramus.

Diximus alias sententiam Christi judicis in reprobos fulminis instar vibrandam. Quid igitur factu opus? Nihil ne remediū est ad fulmen hoc evitandum? Certe Plinius exactus naturæ investigator, quatuor deprehendit, quæ fulmine

non tanguntur, describit lib. II. hist. nat. cap. LV, nec alibi plura reperi. Aquilam, vitulum marinum, laurum, foveas terræ.

I. Aquilam solam e volucribus fulmine tangi negant, quæ ob hoc armigera hujus teli fingitur, ait Plinius loco cit. et lib. X. cap. III. *Negant*, inquit, *solam hanc alitem fulmine examinatum*. Justo ad Christum iudicem convolabunt velut aquilæ ad corpus seu escam, ut ex Matth. cap. XXIV. audivimus ante octiduum. Igitur a fulmine iudicis illius immunes erimus, si aquilam imitati fuerimus.

Qua in re? Primo aquila seipsam eventilat et a vetustate expurgat, librando se in sublime ad tertiam regionem aeris; ubi cum radiis solis, et calido aere incaluerit, ita ut fere exuri videatur, subito in fontem frigidum se dimittit, inde ad nidum revolans sudat: eoque sudore veteres pennas excutit, et novis deinde vestitur. Ita ex Epicrate, Athenæo, Alb. M. refert Aldrov. lib. I. ornith. Hanc aquilæ industriam imitari possumus, si nos ipsos per exactum et frequentatum conscientiæ examen librando ad Deum velut iudicem, et reos nos sistendo, amore Dei incalescamus, deque offenso ipso doleamus, ac deinde nos in fontem pœnitentiæ immergamus; ibi enim veteres pennas peccatorum nostrorum excutiemus, et per emendationis propositum seriumque conatum novum hominem induemus. Sic ad iudicem nostrum velut ad escam desideratissimam velut aquilæ advolare et securi consistere coram ipso etiam fulminante et tonante poterimus. Ubi hujus promissi fides et assecuratio? Ubi *Salva*, ut vocamus, *Guardia*? Apostolus eam exhibet, I. Cor. XI, dicens: *Si nos ipsos dijudicaverimus*, (hoc est probaremus, uti præmisit c. XXVIII, examinaremus, discuteremus;) *non utique iudicemur*. Quod etiam confirmat S. August. in sententiis sent. 210: « Cessat, inquit, vindicta divina, si conversio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, et eos, qui semetipsos iudicant, non iudicare. » Et plenius S. Anselmus in citatum Pauli locum: « Ascendat homo contra se tribunal mentis suæ, et constituat se ante se; testis sit conscientia, carnifex timor, inde quidam cordis sanguis confitentis per lacrymas fluat. Denique versetur ante oculos ejus imago judicii futuri, et quidquid in se videat, quod a iudice venturo reprehendi possit et puniri, ipse hic in se puniat et reprehendat. Peccata enim sive magna sive parva impunita esse non possunt; quia aut homine puniente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta divina, si conversio præcedat humana, qui ut ait Apostolus: si nos ipsos dijudicaverimus, non utique a Domino iudicemur. » Denique B. Damian. lib. IV. epist. epistol. XV: « Qui se-

metipsum, ait, perfecte dijudicat, iudicium non expectat. Perfecte autem semetipsum iudicare est, et reprehendenda non agere, et quæ irreprehensibiliter acta sunt, timide retractare. »

Secundo, aquila pullos suos ipsa non dijudicat, nec juxta affectum suum uni magis quam alteri benevolam se præbet, neque unum præ alio e nido expellit aut pabulo destituit; quemadmodum aliæ multæ aves: sed soli dijudicandos exhibet; et quem ille reprobarit, reverberando ejus oculos, illum cadere sinit. Qui aquilam in hoc etiam imitatus fuerit; neminem juxta affectum suum iudicando aut reprobando sed omne iudicium in proximum Deo promittendo; næ hic etiam egregium obtinet præsidium contra fulmen illius tremendi iudicis: idque ostendit nobis ipsemet iudex Dominus noster Luc. VI. cum ait: *Nolite iudicare, et non iudicabimini*. Quid clarius dici potest? Et quid acceptius? Evitare enim potes iudicem severum, si talis alteri non fueris. Unde sanctus Eligius episcopus Noviomensis hom. VIII. ait: *Satis delicate nobiscum agit, quando in potestate nostra datur qualiter iudicemur*. Quis autem in sua potestate non habet, iudicare vel non iudicare proximum? Memorabile est exemplum quod scribit S. Anastasius Sinaita, episcopus Antiochenus orat. de s. synaxi. et ex eo Baronius anno Christi 539: « Quidam, inquit, monachus, qui negligentissime per summum otium vixerat, cum ad mortem infirmaretur, eam non perhorrescens summa voluptate magnaque cum gratiarum actione exsolutus vinculis excedebat. Ad quem assistentium patrum unus: Frater, inquit, scimus te summa negligentia hucusque vixisse: unde ergo tibi hæc tanta securitas? Cui ille. Ita est, negligentissime vixi: sed angeli Dei hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographum attulerunt, cumque ea, quæ fecissem postquam sæculo renuntiassem, peccata legissent, numquid agnoscerem, rogaverunt. Quibus ego: Maxime vero, inquam agnosco: sed idem ex quo renuntiavi sæculo vitamque institui monasticam, nec iudicavi quemquam, nec ab ullo mihi factam injuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto et oro, qui dixit: *Nolite iudicare et non iudicabimini*. Et: *Dimitte et dimitte vobis*. Quæ postquam angelis dixi, chirographum peccatorum meorum consciderunt; et inde nunc summa cum lætitia et securitate proficiscor ad Dominum. Hoc ubi frater ille narravit patribus, Domino in pace spiritum reddidit. »

II. Vitulus marinus, de quo Plin. loc. cit. *Pavidi tabernacula et pellibus belluarum, quas vitulos appellant, tutissima* (contra fulmen) *pugnant, quoniam hoc solum animal e marinis non*

percutiatur. Hinc Augustus Cæsar, qui *Tonitru et fulgura infirmus expavescebat, semper et ubique pellem vituli marini circumferebat*, inquit Suetonius in Augusto. Sed quis huic belluæ similis fulmen illud vitabit? Primo homo obediens suis per omnia superioribus. *Vituli marini*, ait idem Plin. lib. IX. c. III. *accipiunt disciplinam, voceque pariter et visu populum salutant incondito fremitu: nomine vocati respondent*. Quinam vero tales nisi obedientes, nisi morigeri, qui disciplinam accipiunt, et sub ea degunt, vocatique respondent mandatis superiorum? Qui hac obedientiæ pelle induti sunt, securi ab illius iudicis fulmine sunt, quia alienis natant brachiis, suorum superiorum, qui pro illis rationem reddent. Ubi hujus rei fides? Prov. XXI, ait Sapiens: *Vir obediens loquetur victorias*, q. d. tempore iudicii causam suam lucrabitur. Unde S. Hier. in eum locum hanc dat rationem: *Quia dum per obedientiam suam desideria vincere satagit, per justitiam iudicis postmodum victorie palmam percipit*: dum enim quis per omnia obedit, jam seipsum vicit: palma ergo præmiandus est. Accedit verbum Rebeckæ, quæ cum jussisset filium Jacob, assumpta fratris Esau persona, petere a patre benedictionem illeque metueret, ne ob imposturam acciperet maledictionem, ipsa: *In me sit*, ait, *ista maledictio, fili mi*, Gen. XXXVII q. d. non habes tu quod luas, si matri tuæ pareas: si maledictionem impertiatur pater, ea in me cadet, et non tanget aut concernet: itaque nil dubita, mihi tantum obsecunda, et benedictionem patris obtinebis. Nemo cæcum ferit, qui a ductore oculato in alienam segetem inducitur: ductor cædendus est. Hinc Diogenes Cynicus cum aliquando puerum conspicatus esset indecentem, voracem, non ipsi, sed pædagogo plagam incussit, dicens: *Quare sic instruis?* Cælio auctore lib. XXVI. c. XXVII. Denique S. Hier. in regulis monachorum c. VII. ita scribit: « In obedientia summa virtutum clausa est: nam simplici gressu hominem ducit ad Christum: et non solum mens excusatur ad reddendam Deo rationem de subditis, sed nec etiam obligatur reddere de seipsa. O summa libertas, qua obtemperata vix possit homo peccare. »

Secundo, vitulus marinus pellem habet pilosam, *Quæ etiam ipsi detracto sensum æquorum retinere traditur, semperque æstu maris recente inhorrescit*, ut ait Plin. I. IX. c. XIII. Pellis hæc pilosa quid nisi voluntariam corporis castigationem, cilicia flagella, jejunia, vigiliæ et his similia significat? Hoc enim sensu Elias dicitur IV. Reg. I. *Vir pilosus*, hoc est, asperis et hirsutis pœnitentium vestibus indutus: quales et Apost. ad Hebr. XI. describit: *Circueverunt in melotis, in pellibus caprinis*. Qui hoc rigore se

vestierint in hac vita, securi erunt a rigore iudicis in altera. Ubi hujus assertionis fides et *Salva guardia*? Nahum c. l. v. IX. ait: *Non consurget duplex tribulatio*. Septuaginta vertunt: *Non vindicabit bis in idipsum in tribulatione*. Unde emanavit theologorum axioma: *Deus non punit bis in ipsum*. Quicumque ergo seipsos in hoc sæculo puniunt ob peccata sua, sperare utique poterunt, non puniendos se in altera. Qua de re audiamus Chrys. hom. XLIII. in Matth. « Assidue, inquit, mentem ad hunc terrorem revoca, (teipsum scilicet iudicando) deinde si causam suam dicere non possit, sed subterfugiat et detrectet: quasi superbam ancillam et fornicatione corruptam cade, verberibus ac flagellis dilania, etc. » Et mox: « Quod si hæc audiens doleat, non subtrahas manum: non enim moritur percussa, sed mortem effugiet, etc. » Et infra: « Id si quotidie diligenter facies, terribili futuri iudicis tribunali lætus assistes. » Certe Ninivitarum quando se cilicis operuerunt et cinere consperserunt, Dei gladium in se vibratum suspenderunt: ita ut quem prius severum iudicem expectarunt, postea defensorum et advocatum contra Jonam habuerint. Hinc S. Paulinus ep. X. *Ninivitarum*, inquit, *meruerunt demeritatum evadere excidium, qui se spontaneis luctibus cruciando divinam sententiam prævenierunt sua*. Pari modo Achab iratum sibi ob flagitia sua Deum placavit, quando induit carnem suam cilicio, jejunavitque et dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite, ita ut mutaret etiam Deus sententiam in ipsum latam, et in ejus pœnitentia complacentiam haberet, III. Reg. XXIII. « Quod si Achab, (inquit Petrus Damianus epist. VIII. ad clericos Florent. lib. V. epist.) reprobis videlicet regis, cilicium divina pietas non contempsit, quam benigne, quam misericorditer illum desuper aspectare credendus est, qui se velut in atrocissimo crimine deprehensum, nudum divinis aspectibus obtulit, accusatorem pariter et tortorem: reum simul et testem: censorem nihilominus et carnificem fecit. »

III. *Lauri etiam fruticem fulmen non icit*, ait Plinius loc. cit. Hinc Julius Cæsar, *qui tonitrua præter modum expavescebat, turbatiore caelo nunquam non coronam lauream capite gestavit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis*, ait Suetonius in Cæsare. Laurus arbor ad modum salutifera est, nam et folia et fructum ejus et oleum inde expressum variis morbis medentur, ut referunt Isidorus, Dioscor. Plin. lib. XXIII. c. VIII. quare hominibus denotat misericordiam operibus deditum, qui instar Samaritani illius oleo lenit afflictorum vulnera et miserias. Hinc in die iudicii protectorem habebit ipsum Deum, teste Ecclesiastico c. III, dicente: « Deus pros-

pector est ejus qui reddit gratiam » (hoc est) eleemosynam, uti omnes exponunt (*Meminit in posterum*) factæ scilicet eleemosynæ (*et in tempore casus sui inveniet* (eleemosynarius) firmamentum), quando scilicet cadet moriendo, eleemosyna eum sustentabit, atque elevabit. Cum enim eleemosyna per manus pauperum transeat ad manus Christi, ipsius nostri iudicis, quis non speret de ipso, quem gratis et desideratis muneribus sibi demulsit? Confirmat hoc imprimis S. Chrys. hom. XXXIII, ad popul. declamans: « Hæc (eleemosyna scilicet) Christi adstat tribunali, non tantum patrocinaus, verum et ipsi persuadens iudici, ut reo patrociniū præstet et pro eo sententiam ferat: et licet millies peccaverit, coronat et victorem promulgat; ait enim: Date eleemosynam et omnia erunt munda. » Idem promittitur Ps. CXI. ubi dicitur: *Jucundus homo qui miseretur et commodat, disponet sermones suos in iudicio*. Et mox *Ab auditione mala non timebit*, h. e. a sententia illa iudicis: *Ite maledicti*; ut exponit S. Hieron. epis. XL. Confirmatur hoc idem Ps. XL. verbis illis: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*. In quem locum S. Augustinus ait: *Dies iudicii aderit: mala dies, si non intelligeres super egenum et pauperem*. Et S. Petrus Chrysologus serm. XIV. « In die mala illi Deus liberator assistet, quia a malis pauperem liberavit, etc. » In hujus rei etiam majorem fidem exhibuit Deus præludium aliquod in justo illo Loth, Gen. XIX. qui quoniam peregrinos duos (erant autem angeli) invitavit, imo compulsi ut ad domum suam diverterent: idcirco imminente jam urbis incendio vicissim compulsus est ab angelis ad emigrandum e civitate et salvandum se cum suis. Qua de re S. Hildebertus Cenomanensis episcopus epist. IX. ait: « Non leguntur alia Loth benefacta, quam hospitalitas: hæc illa hostia fuit, hoc sacrificio ignem et sulphur evasit, Sodomorum tota servata est familia unius meritis. » Et epist. LXII. « In calo nulli melius pro reis agunt, quam pauperes advocati: pauperes ante supremum tribunal in propulsandis dilationibus obtinent principatum. Unde fit ut bene speret de iudice, quisquis pauperem meretur interventurum; pro quo eorum voces convalescunt, sententiam non timet capitalem. » Et quodnam fuit solatium prudentum virginum, quando clamor factus est: *Ecce sponsus venit*? Nonne oleum, quod in vasis reconditum habuerunt, provisum ad conservandas lucernas? At oleum illud misericordiam opera designat, omnium sententia. Prudentes illæ fuerunt: quia *Intellexerunt super egenum et pauperem*. Qua ratione vulgo dicunt, qui opus aliquod facere detrectant: Non intelligo hanc rem. Hoc sensu

avari non intelligunt super egenos. Verum neque Christus iudex intelliget super eos, cum eis dicit: *Nescio unde sitis*. Luc. XIII.

IV. *Fulmen nunquam quinque altius pedibus descendit in terram: ideo pavidi altiores specus tutissimos putant*, ait Plinius loco cit. In specus intrare solent pavidi, ibique ab insidiis se tueri. Quisque ergo timorem Dei et iudicii extremi continuum in pectore suo gesserit, ille præsidium invenit, ubi securus erit a fulmine iudicis terrifico. Fidem huic verbo facit Ecclesiasticus cap. I. his verbis: *Timent Deum bene erit in extremis: et in die defunctionis sue benedicetur*. h. e. in die obitus et iudicii sui audiet: *Venite benedicti*, ut exponit Paulus de Palatio et Hugo card. Imo S. Chrysostomus hom. II. in II. ad Thessal. scribit: « Nemo eorum qui gehennam ob oculos habent, in gehennam incidet: nemo gehennam contemnentium effugit. Quemadmodum enim apud nos qui quidem iudicia veriti iudicis, non damnantur; qui vero contemnunt, illi potissimum in ea incidunt: ita et hic. Nisi subversionem veriti fuissent Ninivitarum, utique subversi fuissent. Quia vero illam metuebant, non subvertebantur. Si diluvium veriti fuissent, qui temporibus Noe vixerunt, submersi sane non fuissent. » Carolus V. imp. cum ad præliandum egressurus armaretur laminis thoracibusque ferreis, initio dum armis indueretur, non parum corpore horrebat, ac toto vultu albescere quasi pavescens: sed armatus jam et loriceus atque galeatus leone animosior erat: in prælio ad bombardarum ictus nusquam caput inclinabat, nusquam pedem movebat, nusquam expallescebat. Guillelmus Zenocatus lib. V. de vita Caroli. Hunc in modum quisquis ante iudicium illud severissimum, dum hic ad subeundum armatur et præparatur, timet: in ipso postea iudicio nihil trepidabit, sed leone cordatior erit. Hujus rei specimen deprehendimus in ipso summo imperatore nostro, Christo. Hic enim ad montem Oliveti pergens cœpit pavere, tædere et mœstus esse; ibique se ad passionem et mortem per orationem armans, etiam dum ab Angelo confortatur et quasi armatur, timet ac præ timore sanguinem sudat. At in prælio jam passionis suæ, ipsaque cruce constitutus nihil amplius trepidat, sed quasi extra omnem teli jactum in summa securitate et libertate potius agit, prodit obviam cohorti, proditorem excipit osculo, amicum vocat, cohortem prostratam surgere permittit, aurem Malcho restituit, Petrum reprehendit, cohortem docet et redarguit, imperat ut suos abire sinant: abhinc bajulans sibi crucem, docet et solatur in via mulieres, in cruce orat pro inimicis, latroni promittit paradisum, matri assignat Joan-

nem, etc. Advertit hoc sanctus Chrysostomus hom. LXXXIV. in Joannem. « Considera, inquit, quomodo omnia sine perturbatione transegit. Matrem discipulo commendavit, prophetias implevit, latroni spem bonam dedit, qui antequam crucifigeretur, sudavit, turbatus est, timuit. » Pari ratione, si ante diem illum decretorium per timorem Dei et iudicis illius tremendi nos jam armaverimus non erit quod metuamus, sed gaudeamus potius in conflictu illo ultimo. Id quod sane deprehensum in vitis plurimorum justorum uti in fratre sancti Bernardi Gerardo, qui in morte jubilabat: *Laudate Dominum de caelis, laudate eum in excelsis*. In sancto Francisco, qui morti vicinus in gravissimis doloribus laudes Deo canebat: dicens sibi non licere aliter facere. In Bernardo, primo ejus socio, qui moriens dicebat: *Nunc sentio quid sit in Dei timore vixisse. Nunc enim pro toto mundo nollem me aliam vitam instituisse. Nunc gaudeo et exulto, etc.* Ut in chronic. S. Francisc. In Godefrido ex comite Coppenbergensi, canonico Præmonstrat. qui moriens gaudio perfusus: *Jam pro toto mundo paulo diutius in hoc nollem morari exilio*, apud Sur. XIII. Januar. In sancto Laurentio Justiniano Venetorum patriarcha, qui dum viveret sæpe in profundum sese humilitatis abiciens pertimescere videbatur a suis iudicium divinum. Morti vero proximus lætus fuit et hilaris, dicens ad suos circa lacrymantes: *Abite hinc cum vestris lacrymis, tempus lætitiæ est, non lacrymarum*. Rursum tam sacro oleo inunctus alios consolans: *Pudeat vos, inquit, mortem timere, cum Dominus noster propter nos mori voluerit: sed audi causam hujus confidentiæ et hilaritatis: Hunc diem, subdit, semper ante oculos habui, tu scis Domine*. Ita refert Bernardus Justinianus testis oculatus apud Surium VIII. Januarii.

CONCIO V.

DULCES FRUCTUS FIGUS LAUDATE QUÆ EST VIRTUS. I. Quia virtute præditi foventur a Deo. — II. Explicat se in altero demum sæculo. — III. Emergent e miseris in die illa. — IV. Vitam hic amarum, ibi suavem habent. — V. Stabilem in cælo felicitatem expectant.

THEMA.

Videte ficulneam, Luc. XXI.

Iterum ad ficum ablegamur, auditores, in hodierno Evangelio; et quamobrem? Mea quidem sententia, ut si necdum satis absterreamur ab amaro fructu, quem afferre solet ficus peccatoribus prohibita (quæ est peccaminosa voluptas) nunc denuo absterreamur, vicissim ad oppositam peccato virtutem incitemur, consideratione